

Ignotus német versei

Ignotus Hugót (1869–1949) az irodalomtörténet-írás kritikusként, a Nyugat főszerkesztőjeként tartja számon, ő maga azonban következetesen írónak, sőt költőnek vallotta magát. Ezen az önbesoroláson nem változtat, hogy – maga is elismerte – kevés verset írt, a szövegkorpusz, amely nevéhez köthető, zömmel cikkekből áll. A cikkek versekhez mért dominanciája persze egyáltalán nem mellékes kérdés, épp ez a diszkrepancia egyedíti nagyon markánsan az életművet. De az önmeghatározás mégsem hagyható figyelmen kívül. Jelzi egy beállítódás alapszerkezetét, s már csak ezért is sokkal nagyobb figyelmet kell szentelni verseinek. Sajnos, ez a munka sok nehézséggel találja magát szemben. Mindenekelőtt, az Ignotus-életmű mindmáig még bibliográfiailag sincs számba véve, s így az sem tudható pontosan, mennyi az a „kevés” vers valójában. Aki e kérdéskörrel egyáltalán szól, az tulajdonképpen az 1918-as verskötetre hagyatkozik, abból szemelget. Így, értelemszerűen, az 1918 utáni verstermés elsüllyedt, ismeretlenségbe vész. Pedig a jogilag nem, de *de facto* emigráns Ignotus bécsi éveiben még németül is írt verseket, s ezek léte önmagában is kihívást jelent az irodalomtörténet-írás számára.

Hogy Ignotusnak német versei is vannak, bizonyos értelemben maga is meglepetés. Sok megnyilatkozása tanúsítja, tisztában volt a probléma természetével, az irodalmi mű nyelvhez kötöttségével. S önmagát, amikor rendszeresen németül írta cikkeit, akkor is nem német (osztrák), hanem magyar írónak tekintette. Elvi megfontolásainak rekapitulációja külön cikket érdemelne – egyszer ezt meg is kell írni. Most viszont arra érdemes felhívni a figyelmet, hogy a jelek szerint mégis volt egy történeti pillanat a húszas évek közepén, amikor megkísértette a német nyelven való alkotás lehetősége. Ennek jele egyebek közt, hogy ő fordította németre Hatvany Lajos családregejénét – s 1925-ben négy német verset is publikált a Békessy Imre médiabirodalmához tartozó *Die Bühne* című lapban.

E versek némi magyar visszhangra is leltek. Supka Géza könyves folyóiratában, a *Literatúr*ban 1928 februárjában megjelent egy „bécsi levél” *Magyar írók és újságírók idekűnn* címmel, s ebben egyebek közt ez olvasható: „Bécs nagy napilapjai között alig van olyan, amelynek szerkesztőségében ne ülne egy-két magyar is, sőt vannak lapok, amelyeket úgyszólván teljesen magyarok irányítanak. Ilyen elsősorban a legelterjedtebb délutáni hírlap, a 'Stunde' [...]. Testvérvállalata, a 'Bühne', körülbelül a mi 'Színházi Életünk'-nek felel meg, ha kevesebb kiadói leleménnyel szerkesztődik is. Ide írja hetenként Ignotus apró tanulmányait a világ tarka-barka jelenségeiről, elsősorban természetesen a színházi és irodalmi eseményekről. Magyar olvasóinak meglepetésére az elmúlt hetek egyikén, váratlanul csiszolt német versekkel ugrott ki a porondra, amelyekben az öregedő férfi szerelmi lírájának mélyről bugyogó hangjait üti meg.” (*Literatura*, 1928. 2. sz. 42.) A névtelenségben maradó szerző cikke hamar feledésbe merült, tudomásom szerint mindmáig senki nem hivatkozott rá, s így Ignotus verseire sem figyelt föl senki. A verseknek ezt az elsüllyedését segíthette, hogy magyar könyvtárban a *Die Bühne* csak hiányosan van meg – s maga a beszámoló is pontatlan. Ignotus versei nem 1928 elején (vagy 1927 végén) jelentek meg, hanem korábban, 1925. május 14-én, a 27. számban, a 11. oldalon. (A verseket Michael Bíró, azaz Bíró Mihály illusztrálta – meglehetősen

konvencionálisan.) Érdekes, hogy ekkor egyszerre négy Ignotus-vers jelent meg: *Ich tu' mir leid*; *Schicksal*; *Abschiedswerben*; *Unheilbare Leiden*.

(Csak zárójelben, a névhasználat történeti adalékaként jegyzem meg, a lap így adta meg a szerző nevét: Gedichte / von Hugo Ignotus.)

A verseket most németül, és – Szijj Ferenc fordításában – magyarul is közreadjuk.

Lengyel András

Ich tu' mir leid

Es ist wie nichts, es ist wie Nacht –
Wann hab' ich nur zuletzt gelacht?

Es steht wie stumm, es schweigt wie leer –
Wo kommt nur all die Öde her?

Es weilt wie längst, es bleibt wie tot,
Dem müdem Mund entsinkt das Brot,

Es dauert wie die Ewigkeit,
Ich tu' mir so unsäglich leid.

Magamtól szenvedek

Csak semmi ez, csak éjszaka –
Öröm belőle nem fakad.

Csak hallgatás, üres közöny –
Honnan e lelki kínözön?

Velem marad, halott, de fáj,
Kenyérhez is fáradt a száj,

Így telnek el évezredek,
Saját magamtól szenvedek.

Schicksal

Männertränen fließen nicht. Sie scheiden
Wachsern-starr sich von des Lides Spannung.
Wie ein Aussatz aus verseuchter Seele
Wie der Angstschweiss aus gepreßtem Herzen.

Durch der Tränen wunde Nebelflimmer
Lege ich den Blick dir auf die Schulter
Bruder, dem ich nehmen soll das Liebste.
All das Müde des Gewährenmüssens,
All das Dumpfe des Entgleitenlassens,
All dein Weh fühl' ich dir nach. Ich möchte
Selber wohl das süße Fleisch zerfleischen
Das sich zwischen uns gestellt. Doch Ohnmacht
Treibt mich zu ihr, wie sie von dir; macht mich
Zum Verräter; ihr zum Sklaven, an dir zum
Mörder. Ach, wie ist die Liebe Schicksal!

Sors

Férfikönnyek nem folynak. Viaszként
Préselődnek megfeszült szemekből.
Mint fertőzött lélek váladéka.
Lázás szívből félelemverejték.

Könnyeim sebzett ködcsillogásán
Át tekintek vállaidra, testvér,
Kit megfosztok a legkedvesebbtől.
Ráhagyatkozásod fáradalma,
Engedésed minden tompasága
Bennem fáj tovább. Magam szeretném
Édes húsát mind ízekre szedni
Annak, ki közénk állt. Ám aléltan
Sodródom felé, és tőled ő is, így
Leszek áruló, rabszolga-férfi,
Gyilkosod. Kegyetlen sors, szeretni!

Abschiedswerben

Ich hab' für dich, was mir verblieb vom Leben,
Nur Wochen noch, nur Tage zu vergeben.

Den letzten Krampf, die letzte Glut, die letzte
Träne, die mir die welke Wange netzte.

Kaum leb' ich mehr. Ich war' für dich die bloße
Erinnerung, irrlichternd dir im Schoße,

Das Flaumgefühl ich, in der Lippen Fieber,
Als Mitgift nehme in den Tod hinüber.

Du loderst mir in allen Fingerspitzen.
Ich trink dich mit dem Aug – doch was kann's nützen?

Mich graut, zu teilen dich mit mir ins Sterben:
In Lieb' zu dir erstickt mein Abschiedswerben.

Búcsu-vágy

Az életből mi kevés megmaradt még,
Hetek, napok, legyen neked ajándék.

Legyen tiéd a görcs, a vágy, legyen mind
A könny, mit hervadt arcomra szemem hint.

Már alig élek. Nálad mit keresnék,
Bús öledben bolyongó, puszta emlék?

Megőrzöm ízét lázas ajkaidnak,
Legyen velem, ha nagy utamra hívnak.

Benne lobogsz minden porcikámban,
Szememmel iszlak – de már hiába.

Úgy fájna udvarolni búcsuzással:
Szerelmem fojtja el késői vágyam.

Unheilbare Leiden

Kalt weht's mich an von deiner Seite,
Ich starr zuseiten dir ins Weite,
Es ist wie sonst, und doch geändert:
Dein Gang gequält, mein Blick gerändert.

Da sprichst vor dich hin. Ich will mich fassen,
Schlechtes nicht über die Lippen lassen,
Und tu' es doch, und muss es jäh tun;
Du tust mir weh und willst mir weh tun.

Nun schweigst du. Eine rote Wunde
Dein Mund. Du richtest mich zugrunde.

Bös enden wird es mit uns beiden:
Wir sind zwei unheilbare Leiden.

Halálos kór

Közel vagy, s hidegséget érzek,
Míg nézem túl a messzeséget.
Nem változott semmi, de furcsa,
Miért nem ismerünk magunkra.

Beszélsz magadnak. Én vigyázok,
Ne hagyja el az ajkam átok,
De néha nincs, mi visszatartson,
Ha bántasz, s ég az arcom.

Most hallgatsz. Pusztá sebb a szájad,
Vesztetre törsz, s nem is hiába.
Nem tehetünk a végzet ellen,
Halálos kór vagyunk mi ketten.

SZIJJ FERENC fordítása

KÁNTOR ÁGNES: ARITMIA/ II. (2015)